

Presa di coscienza – Budapest, 2 nov. 1956

La rivoluzione nella testimonianza di un drammaturgo

Eszmélkedés – Budapest, 1956. nov. 2.

A forradalom, ahogy egy drámaíró látta

Iup la bum, muggiva una stazione radio da una finestra aperta, nel momento in cui noi ci appiattivamo contro una siepe. Da dove potevano tirare? Forse dall'agenzia telegrafica ungherese (M.T.I.), o dalla fortezza in cima al monte Gellért? Proseguiamo per la nostra via. Ammesso che possiamo passare senza danno a fianco di questi famosi bunkers scavati nella roccia. Ma tutto va bene, noi filiamo ed in viale Verpeléti ci si mostra l'ospedale. Il passante a cui avevamo chiesto di indicarci la strada si offre di accompagnarci egli stesso.

E' il primo mattino dell'insurrezione. Alcune persone lasciano le code che facevano in attesa del latte e si precipitano per dare il proprio sangue ai feriti. Da un'ambulanza, un medico ha gridato alle donne, che aspettano in fila, che le riserve di sangue si sono esaurite nella notte (se ne sono utilizzati più di cento litri) e che l'ospedale ne ha bisogno per i feriti.

Il tributo del sangue! Mentre si stabiliscono i nostri gruppi, un uomo in camice bianco alza gli occhi: «Dei ragazzini vengono a trovarci dicendo: -Prendetemi un pó di sangue, giuro che non sverrò». L'uomo col camice bianco ha pronunciato queste parole intenzionalmente, rivolto a un vecchio di settantadue anni che gli si trova davanti e che giura sui suoi grandi dèi che non starà male se gli si caverà un pó di sangue. «A ogni modo, ho la pressione troppo alta», ripete.

Arrivano alcuni che portano notizie. Mi sento come chi ha fatto un voto a Dio e gli ha sacrificato un agnello. Per mettermi l'anima in pace, offro due decilitri di sangue. L' esame e continuamente interrotto. «In sala operatoria! ». Arrivano di corsa due infermieri, portando su una barella un giovane operaio ricoperto da un impermeabile. Con un proiettile nel polmone non ha perso i sensi.

„Hopsza Sári!” – ez szól ki az ablakon, amikor a kerítés mellé lapulunk. Honnan löhetnek? Az MTI-ből? A Citadelláról? Menjünk tovább. Csak azok mellett a híres sziklabunkerek mellett jussunk át épségben. De nincs semmi baj, s a Verpeléti úton már úgy mutatják, merre van a kórház, hogy jön velünk, akitől kérjük.

A szabadságharc első reggele. A tejért álló sorból szaladtak haza, hogy vért a sebesülteknek. Egy mentőautóból szólt ki az asszonyoknak az orvos: elfogyott éjszaka a tartalék vér, száz liter fogyott el. Egyre több kéne és nincs vér a Daróczi úton.

De mennyi a véradó! Ahogy jegyzik az adatainkat, felnéz a fehérköpenyes: a gyerekek mind azzal jönnek, tessék csak vért venni tőlem, bizitek nem ájulok el. – Ezt meg azért mondja el, mert egy bácsi áll előtte, egy hetvenkétéves bácsi, s az is éppen imádkozik, hogy nem árt meg neki, ha kicsit megcsapolják. „Úgyis magasabb a vérnyomásom” – mondogatja.

Jönnek az emberek és hozzák a híreket. Úgy érzem magam, mint aki kiegyezik az Istennel és bárányt áldoz – hogy nyugodtabb legyen a lelkem, itt a két deci vér.

A vizsgálat minduntalan megszakad. Műtöbe: futva jönnek a mentők, a hordágyon egy fiatal munkás. Rádobva az esőkabát, a vízhatlan szöveten üt által a vér. Tüdőlövés, magánál van – mondják.

Egy asszony sikoltva a felvételi ablakhoz szalad.

– Odaadom az utolsó csepp vérem, de csak, ha látom, kinek adják! Az én véretem ne vigyék el, mert elviszik ezt is – és mondja, mondja.

Sápadtan hallgatjuk, nyugtatják. Félelmetesen úgy mondja, mint a régi Gulyás Pál verse, az, amelyik úgy végződik, hogy „és te Magyarország sáfárja... kilencmillió ember vérért milyen kannákba mérted el?”

Una donna si precipita urlando allo sportello dell'ingresso: «Sono pronta a darle la mia ultima goccia di sangue, ma voglio sapere a chi. Altrimenti non mi lascio estrarre nulla».

Ascoltiamo pallidissimi queste parole; si cerca di calmarla. Sono parole che evocano in me, in maniera avvincente, una vecchia poesia di Pál Gulyás che finisce così:

O tu, intendente d'Ungheria,
in quali recipienti hai versato
il sangue di nove milioni
d'uomini ?...

Quale vecchia cicatrice si riapre adesso? Oh che ferita al polmone, sopportata per dieci anni in silenzio!

Nel frattempo viene portata una pesante bottiglia di ossigeno. All' improvviso la bottiglia si rompe, urtando il battente dell'uscio della sala operatoria.

Che importa?

Aspettiamo che i medici trovino il tempo di venirsi ad occupare di noi. Dalla radio governativa continua a diffondersi musica leggera.

Io nuoto nello champagne,
io ballo il french cancan..

Mi ricordo che ieri, nel corso di una prova, l'attrice Eva Szörenyi mi ha mostrato una poesia d'Illyés, intitolata *Ode a Bartók*.

Chi lusinga il mio orecchio con frivole consolazioni

Muove ingiuria al mio dolore
Colei ch'è morta fu nostra madre...

Un'orchestra di varietà può suonare al cimitero?

Si piangono con un accordo le patrie crollate?

Ed è la pura verità. Quella che è morta è nostra madre ed è un'orchestra di varietà che suona. Il sangue ungherese cola a fiotti mentre la radio muggia:

Frou-frou, Cloclo, Lulú...

Esce l'operaio dalla sala operatoria. Noi vediamo tutto attraverso il vetro rotto. Le donne singhiozzano.

Più prezioso è il nostro amore
dell' amore per la patria..

Non c'è che dire, sono coerenti nelle loro idee! Una volta di più questo grossolano cattivo gusto, contro il quale abbiamo tanto lottato! (Si diceva «gusto piccolo-borghese», ma non era questo, poiché adesso i piccolo-borghesi singhiozzano). Una volta di più, questa mancanza totale di senso della realtà- la realtà che essi cercano oggi di esplorare con le canne dei fucili-, questa assenza d'occhi e d'orecchi, poichè tutti gli organi erano rimpiazzati da esercizi di equilibrio mentale, gronanti di mezzogno, da cui si traeva diletto come se fossero l'immagine stessa del mondo reale. Una volta di più questa psicologia delle folle, grazie alla quale si consideravano gli Ungheresi come esseri più primitivi e meno dotati di memoria del cane di Pavlov. Ma è questa musica che ci vuole per accompagnare le menzogne. Dopo la musica di Lehar, lo stesso inno ungherese dà l'impressione d'una noia nazionale. Un annunciatore parla ora alla radio. Dice che è in gioco l'amor proprio nazionale: chi segnerà i goal domenica prossima? Al mio fianco, dei professori e degli alunni della scuola superiore di cultura fisica, seduti sugli scanni dell'ospedale, ascoltano con aria disgustata. Io passo nella camera oscura per l'esame radiofonico e rispondo alle domande. No, niente pleurite... Sì, si sente il cannone anche dalla parte di Kelenföld.

La notte cadeva quando ci mettemmo in cammino per tornare a casa. Bisognò fare un grande giro prima di giungervi.

Miklós Hubay

(dalla rivista *Irodalmi Újság* del 2 novembre 1956)

*Mik szakadnak fel most! Micsoda sebek! Micsoda tíz éven át né-
mán hordott tüdőlovások.*

*S közben viszik a nehéz oxigénpalackot, török a mütő csapóajta-
ján a fehér üveg. Nem számít.*

Várjuk az orvosokat, hogy ránk kerüljön a sor.

S a rádió szól, épp az, hogy

*Pezsgőben úszom én,
A kánkánt járom én,
Nyakába ott az úrnak,
He-ej, csókkal borulnak...*

*Eszembe jut, hogy tegnap ilyenkor a próbán Szörenyi Éva oda-
mutatta nekem Illyés versét Bartókról. Épp azt a sort, hogy ne
Zerkovitz zenéljen, ha nagy a gyászunk. – «Hogy kerülhet bele
egy ilyen nagy versbe egy ilyen senki-név» – kérdezte Szörenyi.
«Majd beszélünk róla» - súgta vissza.*

*Igen, igen: ez a valóság! Ez az iszonyatos disszonancia. Anyánk
halott – erre Zerkovitz! Ömlik a magyar vér – erre a rádió azt
bömböli, hogy*

Frufru, Cloclo, Lulu!

*Most hozzák ki a munkást a mütőből. A
törött ablakon át látjuk. Az asszonyok zo-
kognak.*

*A hazaszeretetnél
Szerelmünk többet ér!*

*Ezt a következetességet! Vizsgáljuk
megint az az otromba ízlés, amellyel any-
nyit harcoltunk (nem, nem kispolgári ízlés
ez, mert a kispolgárok most is zokognak) –
vizsgáljuk a csökevényes népismeret,
amelynek nem volt egyetlen érzékszerve
sem a valóságra (most is puskacsövekkel
tapogatja), se szeme, se füle nem volt rá,
csak az az önmagába visszatérő görbe
eszejárása, amely aztán a saját gyártmá-
nyú hazugságaiban úgy gyönyörködött,
mint az élet tükrében – vizsgáljuk megint
az a pszichológia, amely Pavlov kutyájánál
primitívebb és feledékenyebb lénynek néz-
te a magyart.*

*De ez a zenekíséret kell a hazugságok-
hoz.*

*Lehár után úgy szól most a Himnusz is,
hiába szól most, mint valami nemzeti sláger.*

*Valaki arról beszél a rádióban, hogy a nemzeti büszkeség az
lesz: vasárnap majd ki rúgja a gólokat?*

*A Testnevelési Főiskola hallgatói és tanárai kint ülnek a kórhá-
zi padon és undorodva hallgatják.*

*Állok a röntgen előtt a sötétben s felelek a kérdésekre: nem,
nem volt mellhártyagyulladásom... igen, Kelenföld felől is hallat-
szik.*

*Sötétedett, mikor hazaindultunk, de csak nagy kerülővel érhet-
tünk haza.*

Hubay Miklós

(az *Irodalmi Újság* 1956. november 2-i számából)

This brief text by Miklos Hubay, a major Hungarian dramatist, was published in the *Hungarian Literary Gazette* on November 2, 1956. At that moment, popular enthusiasm for the recovery of freedom was still widespread, but the second invasion of Russian tanks was less than 40 hours away. The *Gazette*, which functioned as a meeting point for novelists, dramatists, poets and essayists, was the first newspaper to criticize – at first cautiously and then more boldly – Rákosi's regime and the persistence of Stalinism in Hungary.